

Gjenbruksmaterialer i kreative prosesser

«Hvordan kan barnehagelæreren jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser?»

Tina Josefine Pettersen
[kandidatnummer: 311]

Bacheloroppgave
[BKBAC3900]

Trondheim, april 2021

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	3
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	3
1.2 PROBLEMSTILLING	4
1.3 OPPGAVENS OPPBYGNING.....	4
2. TEORI	5
2.1 GJENBRUK	5
2.2 KREATIVITET	7
2.3 KREATIVE PROSESSER.....	9
2.4 BARN OG ROM	10
3. METODE.....	12
3.1 HVA ER METODE?	12
3.2 VALG AV METODE	12
3.3 INTERVJU	12
3.4 PLANLEGGING AV DATAINNSAMLING	13
3.5 VALG AV INFORMANTER.....	14
3.6 BESKRIVELSE AV GJENNOMFØRING	14
3.7 ANALYSEARBEID	15
3.8 METODEKRITIKK	15
3.9 ETIKK	16
4. FUNN OG DRØFTING	18
4.1 GJENBRUK OG GJENBRUKSMATERIALER	18
<i>Funn.....</i>	<i>18</i>
<i>Drøfting</i>	<i>19</i>
4.2 KREATIVITET	20
<i>Funn.....</i>	<i>20</i>
<i>Drøfting</i>	<i>21</i>
4.3 KREATIVE PROSESSER.....	22
<i>Funn.....</i>	<i>22</i>
<i>Drøfting</i>	<i>23</i>
4.4 ROMMET.....	23
<i>Funn.....</i>	<i>23</i>
<i>Drøfting</i>	<i>24</i>
5. OPPSUMMERING/KONKLUSJON	26
6. LITTERATURLISTE.....	28
7. VEDLEGG.....	30
7.1 SAMTYKKESKJEMA.....	30
7.2 INTERVJUSPØRSMÅL	32

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har helt siden jeg var barn vært interessert i gjenbruk, og det å finne nye ting å gjøre med det man allerede har, har alltid gitt meg glede. Jeg husker spesielt tilbake til da jeg var rundt 7 år, og var hjemme hos bestemor. Hun hadde ryddet bort de fleste lekene jeg hadde der, men jeg fant en Barbie-dukke jeg kunne leke med. Det oppsto et problem da jeg ikke fant noen klær for å ha på dukken. Bestemor er også en “gjenbruker”, og hun ga meg en engangshanske og sa at jeg kunne lage klær av den. Jeg begynte å prøve ut hvordan en hanske skulle fungere som klesplagg, og etter hvert klarte jeg å lage en slags drakt. Denne dukka ble med meg hjem igjen, og ble også den dukka jeg lekte mest med i tiden etter. Selv om jeg hadde mange barbieklær hjemme, beholdt dukka engangshanskedrakten på, og jeg utforsket flere måter jeg kunne bruke den som klesplagg på.

Da jeg skulle velge et tema å skrive om, tenkte jeg mye på hva som interesserer meg og hvordan jeg kunne bruke disse interessene i oppgaven. Jeg var ganske tidlig ute, allerede i høst begynte jeg å notere ned ideer til tema og problemstillinger. Jeg leste også i bøker og så på tidligere bacheloroppgaver for å få inspirasjon.

Jeg har alltid vært interessert i gjenbruk og å utfolde meg kreativt, men samtidig følte jeg at jeg hadde mye å lære, og jeg ønsket å finne ut mer om hvordan barnehagene i dag arbeider med gjenbruk og gjenbruksmaterialer. For meg ble det dermed naturlig å velge et tema som handler om dette.

Gjenbruk er et svært aktuelt tema i dag. Vi lever i en verden med omfattende miljøproblemer og vi bruker utrolig mye ressurser (Bråten & Kvalbein, 2014, ss. 5-11). Selv om jeg i hovedsak ønsker å fordype meg i gjenbruk i kreative prosesser, tenker jeg likevel det er viktig å også nevne noe om miljøperspektivet og bærekraftig utvikling.

I Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver kan vi lese at barnehagen og vi som jobber i barnehagen har den viktige oppgaven å fremme verdier, holdninger og praksis for et mer bærekraftig samfunn, og vi skal bidra til at barna forstår at de handlingene vi gjør i dag vil ha konsekvenser for fremtiden og de neste som kommer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Noen barnehager gjør mer enn andre for at barna skal forstå dette med bærekraft.

Bærekraft og miljø er veldig interessante og ikke minst viktige tema, og for meg hører dette sammen med gjenbruk. Jeg ønsker å finne ut av hvordan barnehagene jobber med dette, og jeg tenker at disse temaene må nevnes når det er snakk om bruk av gjenbruksmaterialer, men samtidig er det gjenbruk i de kreative fagene jeg ønsker å fokusere mest på og oppgaven kommer i hovedsak til å handle om gjenbruk og gjenbruksmaterialer i et kunstfaglig perspektiv.

1.2 Problemstilling

Jeg har valgt følgende problemstilling:

“Hvordan kan barnehagelæreren jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser?”

1.3 Oppgavens oppbygning

Jeg har delt denne oppgaven inn i fem kapitler, hvor jeg først starter med et kort innledningskapittel før jeg starter på selve oppgaven med et teorikapittel. Her redegjør jeg for de ulike begrepene som blir mest sentrale i løpet av oppgaven. De fire begrepene jeg har valgt å ta for meg i teorikapitlet er gjenbruk og gjenbruksmaterialer, kreativitet, kreative prosesser og barn og rom. I dette kapitlet trekker jeg inn teori som kommer til å være relevant for å løse problemstillingen i drøftingskapitlet. Deretter går jeg videre til metodekapitlet, hvor jeg presenterer hvilken metode jeg har valgt for å samle inn datamateriale og her skriver jeg også hvordan jeg planla å samle inn data, forteller om valg av informant og gir en gjengivelse av selve gjennomføringen av intervjuet. I dette kapitlet reflekterer jeg over kritikk mot metoden og om de etiske retningslinjene jeg har som forsker. Etter metodekapitlet skriver jeg om funn og drøfting, som jeg har valgt å sette sammen med hverandre til ett kapittel. Her presenterer jeg hva jeg har funnet og knytter det opp mot teorien jeg har skrevet om i teorikapitlet. Til slutt har jeg et avslutningskapittel hvor jeg oppsummerer oppgaven.

2. Teori

I dette kapittelet kommer jeg til å ta for meg ulike begreper som er sentrale for min problemstilling. Disse begrepene kommer jeg til å bruke i drøftingsdelen av oppgaven. De begrepene jeg skal ta for meg er gjenbruk og gjenbruksmaterialer, kreativitet, kreative prosesser og barn og rom.

2.1 Gjenbruk og gjenbruksmaterialer

Gjenbruk er å bruke noe om igjen. I stedet for å kaste eller legge bort ting man i utgangspunktet ikke lengre har bruk for, kan man finne nye funksjoner eller nye sammenhenger tingen kan brukes i/til. Når man velger å bruke ting om igjen vil man først og fremst være med på å spare miljøet for både avfall og forurensning i forbindelse med nyproduksjon (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 22). Mange kaller dagens samfunn et bruk-og-kast-samfunn, og dette er av god grunn. Mens dagens generasjoner som vokser opp ofte er opptatte av å kjøpe nytt og å ha det nyeste, vil man kunne se i de eldre generasjonene at de ønsker å bevare tingene sine så lenge som mulig.

Man kan si at gjenbruk finnes på flere ulike måter. F.eks. ved at man kjøper ting brukt, arver fra andre, lager noe nytt av det man allerede har eller gir bort det man ikke lengre har bruk for. Noen ganger kan tingen forbli uforandret, og andre ganger kan det gjøres større eller mindre forandringer slik at den passer til den nye bruken. Bråten og Kvalbein (2014, s. 24) skriver at det viktigste med gjenbruk er at man faktisk bruker - og ikke kaster. De begrunner dette med at når man velger bruk i stedet for kast, vil man kunne se verdien og muligheten i tingene.

Mange tenker på gjenbruk og bruk av gjenbruksmaterialer som et miljøtiltak, men i barnehagesammenheng er fokuset ikke nødvendigvis på dette, men ofte heller budsjetter som ikke alltid strekker til og som dermed gjør pedagogene nødt til å finne billige materialer å jobbe med (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 25). Gjenbruksmaterialer har tidligere blitt omtalt som gratismaterialer, fordi gjenbruk har vært og er fortsatt økonomisk begrunnet. Det har samtidig blitt en økende forståelse av kreativitetsfremmede kvaliteter som ligger i den skapende virksomheten av gjenbruksmaterialer (Waterhouse, 2013, s. 168). Av egen erfaring vet jeg at flere barnehager får restmaterialer av bedrifter eller at de går ut for å finne materialer som kan brukes, enten fordi de ønsker å skape noe konkret eller fordi de ønsker å la

barna få erfaring med nye, ukjente materialer og å la de bruke kreativitet for å skape noe av ting som kanskje ikke er noe enda. Waterhouse (2013, s. 168) mener at når barn får prøve ut med ulike materialer, vil de utvikle kreativiteten. Også det å endre på materialer de er kjent med er med på å la barna utforske materialer og utvikle sin kreativitet. Et eksempel hvor barn kan bruke kjente materialer til å lage noe nytt, er når man skjærer opp tomme melkekartonger og planter frø i dem. Mange tenker at gjenbruksmaterialer skal brukes til noe nytt én gang, men det kan også brukes flere ganger. I dette eksempelet vil man kunne bruke melkekartongen for å plante flere ganger, men den vil likevel ha den samme funksjonen hver gang. Ved materialgjenvinning vil man kunne ta vare på ressursene ved at de gjøres om til noe på en måte slik at de kan brukes på nytt (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 24).

Gjenbruksmaterialer kan være hva som helst. Det kan f.eks. være ting fra naturen (som blad, pinner, stein), eller ting man har hjemme (som knapper, flasker, tøy) eller det kan være andre ulike materialer som i seg selv ikke har noen spesifikk funksjon (som trelast og leire). Det er kun fantasien som setter grenser.

Når man snakker om gjenbruk i barnehager, er det naturlig at det blir et fokus på bærekraft og miljø, og i rammeplan for barnehagen står det at barna skal få kjennskap til bærekraftig utvikling, utvikle en begynnende respekt og forståelse for hvordan man skal ta vare på naturen og å få muligheten til å lage konstruksjoner av ulike materialer og utforske mulighetene (Kunnskapsdepartementet, 2017, ss. 52-53).

Noe som ofte går igjen når det er snakk om gjenbruk, er begrepet bærekraftig utvikling, som handler om at vi ikke skal bruke opp ressursene vi har, men spare noe til de neste som kommer. Dette har i de senere år blitt veldig samfunnsaktuelt, noe som også gjør det aktuelt i barnehager.

Mange barnehager har etter hvert blitt miljøsertifisert (Waterhouse, 2013, s. 168), og f.eks. i Trondheim har alle kommunale barnehager fått miljøsertifisering via Grønt Flagg (Trondheim kommune, 2020), som skal være et virkemiddel for å sikre at barnehagen involveres i praktiske og miljøopplærende aktiviteter som engasjerer og for å innføre læring for bærekraftig utvikling i barnehagen (FEE, 2020).

Rammeplanen (2017, ss. 50-51) sier at barnehagen skal legge til rette for at barna skal få estetiske erfaringer og bidra til nysgjerrighet, undring og eksperimentering. Ved å gi barna muligheten til å bli kjent med nye materialer og å la de teste ut hvordan de kan brukes kan

man oppfylle kravene rammeplanen har. Her i Trondheim har vi et ReMida-senter hvor barnehagen kan komme på besøk og utfolde seg i de mange ulike materialene de har. Det ReMida-sentrene gjør, er å samle inn overskuddsmaterialer fra nærliggende industri/bedrifter, også sorterer de og legger til rette for at barna enten kan komme og utforske å skape noe med materialene på senteret, eller så kan barna få med seg materialer tilbake til barnehagen (Waterhouse, 2013, s. 87).

2.2 Kreativitet

Begrepet kreativitet kommer fra det latinske ordet «creare» som betyr «å bringe til verden», altså å bringe fram noe eller å skape noe som ikke har vært der før (Haabesland & Vavik, 2011, s. 207). De siste årene har kreativitet ofte blitt knyttet opp mot innovasjon og utvikling, og blir nå ofte omtalt som noe positivt. Fredriksen (2013, s. 56) kritiserer det å bare være opptatt av en teoretisk tilnærming til kunnskap og hun mener at man ikke kan lese seg til kreativitet, man må få erfaring for å klare å tenke og handle kreativt. Hver dag møter vi ulike oppgaver vi må løse, f.eks. å lage frokost eller å knyte skolissene. Dette er utfordringer de fleste av oss vet hvordan vi skal løse, men så hender det at vi møter på oppgaver vi ikke har løst før. Da må vi tenke hvordan den nye utfordringen kan løses. Vi mennesker er avhengige av kreativitet for å klare å løse problemer i hverdagen, både i hjemmet og i barnehagen (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 203). Mange ser på begrepet kreativitet som det å være flinke med hendene, f.eks. ved å være flink til håndarbeid. Slike aktiviteter er selvfølgelig kreative, men kreativitet dreier seg om så mye mer enn bare det. Kreativitet er ikke noe statisk, men en endringsprosess (Fredriksen, 2013, ss. 56-57).

Vi kan se forskjellen på kreativiteten hos barn og voksne. Csikszentmihalyi (1996, i Fredriksen, 2013, s. 57) mente at barn ikke kunne være kreative fordi barn ikke kan levere eller måle seg med voksnes prestasjoner innenfor f.eks. kunst. Runco (2006, i Fredriksen, 2013, s. 57) derimot mener at barn er kreative, men på en annen måte enn voksne.

Kreativiteten trenger nødvendigvis ikke å føre til produkter, men kan gi barna nye forståelser (Fredriksen, 2013, s. 57). Picasso skal ha sagt at alle barn er kunstnere, men at problemet er å forbli en kunstner når en vokser opp. Barn har en mer leken og åpen holdning til hva ting kan bli (Bråten & Kvalbein, 2014, s. 205). Barn har en mer intuitiv tilnærming, mens voksne ofte vil ha en mer analytisk tilnærming (Moe, 2018, s. 137).

Kaufmann og Beghetto (2009, i Frisch, Letnes og Moe, 2018, ss. 147-148) har forsket på kreativitet som setter forståelse i system, og deres bidrag kan hjelpe oss med å se det kreative barnet i barnehagen. De bruker en modell som bakgrunn for forståelse og bruk av kreativitet i barnehagen. Denne modellen kalles 4c-modellen, og er i utgangspunktet delt opp i kategoriene store-C og lille-c, hvor C og c står for creativity, altså kreativitet på norsk. Store-C og lille-c blir veldig brede begreper, og Kaufmann og Beghetto har derfor valgt å dele både Store-C og lille-c i to, slik at vi nå også kan inkludere kategoriene Mini-c-kreativitet og Pro-c-kreativitet.

Her kommer jeg til å fokusere på begrepet Mini-c-kreativitet fordi det er denne kategorien som er mest relevant for kreativitet i et barnehageperspektiv. Dette er en spesielt interessant kategori fordi den blir beskrevet som den kreativitetsteorien som hører til hos barnets læring- og oppdagelsesopplevelser av Kaufmann og Beghetto. Det foregår en kreativ prosess i barnet når de opplever forståelse for noe, og det er sentralt i definisjonen av Mini-c at det er en dynamisk fortolkende prosess vi som individ gjør når vi konstruerer kunnskap i en bestemt sosiokulturell kontekst. Når barn oppdager og lærer tilpasser de det til de de kan eller vet om fra før, de transformerer det de har opplevd til sitt eget (Kaufmann & Beghetto, 2009 i Frisch, Letnes og Moe, 2018, s. 150)

Her ønsker jeg å dra fram et eksempel fra eget liv. Jeg har en niese på 5 år som snakket om at hun hadde lyst til å lage et «suppeinstrument». Jeg skjønnte ikke helt hva hun mente da hun sa det, men etter hvert kom det fram til at det hun egentlig mente var heksebrygg. Hun ser på heksebrygg som en slags suppe som det kommer røyk av, og da tenkte hun på eksperiment, men i stedet for eksperiment ble det til instrument. Her hadde hun en kreativ prosess hvor hun lagde et nytt ord som besto av elementer hun kjente til fra før.

Lille-C-kreativitet kan også nevnes her, fordi barn i barnehagen kan være i begge prosessene. Det er i denne typen kreativitet man faktisk kan finne løsninger som betyr noe i dagliglivet. Lille-c handler om resultatene av de kreative løsningene hos mennesker, og her i hovedsak hos barna (Kaufmann og Beghetto, 2009, i Frisch, Letnes og Moe 2018, s. 151)

Kreativitet kan også beskrives som en ferdighet som kan læres opp gjennom trening. Dette kan sammenlignes med hvordan man trener opp en muskel. Noen har i utgangspunktet en større muskel, men alle kan trene den opp og bli bedre til å finne nye løsninger (Lerdahl, 2007, i Bråten & Kvalbein, 2014, s. 205).

2.3 Kreative prosesser

Ifølge Moe (2018, ss. 141-142) representerer kreative prosesser i utgangspunktet en relativt ustrukturert situasjon, og vi er mer avhengige av å bruke våre evner til å sette sammen tanker og ideer til nye muligheter for å løse problemer i kreative prosesser enn i andre prosesser som f.eks. når en biokjemiker arbeider med å utvikle en ny vaksine. Begge disse prosessene er relativt ustrukturerte, men kunstneren vil kunne arbeide i en langt mer ustrukturert prosess enn biokjemikeren, som er avhengig av en viss struktur.

Et fellestrekk mellom disse menneskene i ulike prosesser er at de begge er avhengige av å komme i en flow/flytsonen. Dette er et psykologisk begrep som refererer til når man når en tilstand hvor man er svært fokusert i arbeidet man holder på med (Moe, 2018, s.142).

Csikszentmihalyi intervjuet 90 mennesker med ulike yrker i arbeidet med sin bok *Creativity*. Der fant han at samtlige av intervjuobjektene beskrev følelsen av at arbeidet gikk nesten automatisk og uanstrengt, og at de hadde et høyt bevisstnivå i det de holdt på med (Moe, 2018, s. 142). Csikszentmihalyi har studert kreative prosesser, og i forskningen funnet sammenheng mellom kreative prosesser og opplevelsen av å leve et lykkelig liv (2002, i Fredriksen, 2013, s. 58). De fleste av oss har vært i en flow-tilstand og gjenkjenner den gode følelsen når vi oppnår den.

Når vi snakker om kreativitet, vil det svært ofte bli knyttet opp mot et kreativt produkt (Moe, 2018, s. 144).

For dem som har mye erfaring med kreative prosesser er det en forståelse for at kreative produkter og kreative prosesser ikke alltid samsvarer med hverandre, selv om en har en god prosess kan produktet ende opp med å bli mindre godt. I barnehagekontekst er det spesielt viktig at vi er bevisste på prosessen når vi snakker om barnas produkter fordi det er akkurat den kreative prosessen som ligger i bunn når vi snakker om kreative produkter. Vi mennesker har våre ulike, subjektive meninger og preferanser, så vi som voksne i barnehagen er nødt til å ha en forståelse for barns skapende uttrykk (Moe, 2018, s. 145.). For at barn skal skape gode kreative prosesser, må de utvikle «ego-strength» (Runco, 2006, i Fredriksen 2013, s. 57), som er tro på egne tanker og ideer. Vi som jobber i barnehagen har et stort ansvar med å hjelpe barn i å utvikle tillit til seg selv og egne ideer. For å la barn utvikle sin ego-strength må barnehagen utvikle en positiv kultur hvor det aksepteres å uttrykke seg fantasifullt, handle på kreative måter og tenke utenfor boksen eller annerledes.

Når vi snakker om kreative prosesser, vil begrepet estetikk ofte være sentralt. Dette er et begrep som betyr å oppnå erkjennelse gjennom bruk av sansene (Letnes, 2018, s. 69). Barn oppdager verden gjennom sansene. De bruker hele kroppen, de lukter, kjenner, smaker, hører og ser for å skape seg erfaringer (Letnes, 2018, s. 80). Estetikk henger sammen med kunst og håndverk i barnehagen, og når vi snakker om kunst og håndverk i barnehagen må det nevnes at dette er fag som vil gi barn rike muligheter for en begynnende symbolskaping. Dette er en av de grunnleggende funksjonene til barns lek. Barn begynner ofte leken med å late som ved å gi gjenstander andre roller enn de rollene de egentlig har (Letnes, 2018, s. 72), f.eks. ved å late som et bord er et hus eller at en penn er en tryllestav. Erfaring og læring skjer ofte ved å delta sammen med andre, barna bør derfor være deltakende som handlende mennesker sammen med andre. De voksne i barnehagen skal opptre som støttende stillas for barnas læring (Letnes, 2018, ss. 74-75). F.eks. ved å være til stede og legge til rette slik at barnas lek og læring skjer på en god måte. Dette er også noe Fredriksen tematiserer, hun skriver at de voksne må skape plass til barnas individuelle bidrag ved å være oppriktig interesserte i det barna gjør og være til stede der hvor barna er (Fredriksen, 2013, ss. 226-227).

I følge Bruner (1990, i Fredriksen, 2013, s. 227) vil kontekst som bygger på åpenhet og respekt for barnas synspunkter være grunnleggende i demokratisk tenking og handlinger. Dette er viktig for både kreative prosesser, men også barns medvirkning – som står veldig sterkt i norske barnehager.

Fredriksen (2013, ss. 96-97) skriver at det er selve prosessen hvor barn eksperimenterer med materialer som forbinder sansene, begreper, tanker og følelser, og som fører til oppdagelser av nye muligheter. Prosess er en viktig del av kunstfagene i barnehagen, barn blir ikke hemmet av fordommer slik mange voksne blir. Mange voksne har behov for å forstå kunsten de betrakter, og dersom de ikke gjør det vil de kanskje kjenne på irritasjon eller frustrasjon, mens forståelse er ikke like viktig for barn. For barn er det viktigste å ha en sanselig opplevelse (Waterhouse, 2017, s. 60).

2.4 Barn og rom

I norske barnehager har det ikke blitt lagt like mye vekt på det fysiske miljøets betydning. På grunn av at det tidligere har vært lite fokus på dette i utdanningen, i offentlige planer og lovverk har barnehagens personalgrupper hatt lite kunnskap og bevissthet rettet mot miljøets betydning (Thorbergesen, 2007, s. 9). I den nyeste rammeplanen er rommet nevnt flere ganger,

man kan f.eks. lese at personalet skal organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek (Kunnskapsdepartamentet, 2017, s. 20), og barna skal ha tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp deres lekende og estetiske uttrykksformer (Thorbergesen, 2007, s. 51).

Når vi kommer inn i et rom sanser vi helheten, hvilken utforming rommet har, hvilke farger som er brukt og hvor ting er plassert har noe å si for hvordan vi oppfatter rommet. Rom kan faktisk gi så sterke inntrykk at de kan få oss til å reagere fysisk (Thorbergesen, 2007, s. 17). Mange barnehager har mye utstyr, men mye av utstyret blir ofte lagt på et lager og bare tatt fram en sjelden gang. Materiell og utstyr bør gjøres tilgjengelig og være ordnet i sammenhenger som virker stimulerende, og når det blir det, skapes et verksted. I denne sammenhengen trenger ikke et verksted å være et eget rom, det kan være et avgrenset område i et hjørne eller hyller som har ulike materialer (Thorbergesen, 2007, s. 71). Barn liker å leke i ulike rom og de er opptatte av å konstruere rom for ulik lek. Når barna skaper rom, er det ofte relatert til eksisterende arkitektur (Waterhouse, 2013, s. 149). De bruker de eksisterende rommene som finnes, f.eks. bak døra eller under trappa. Waterhouse skriver at barnehagen bør ha et lager av tepper og tekstiler barna kan bruke for å skape rom. Tekstiler som kan være hensiktsmessige å bruke til et slikt formål kan være fargede, tette, transparente eller en blanding av disse (2013, s. 149). Barna vil da bruke ulike materialer og tekstiler til å lage egne små rom og gjemmesteder.

3. Metode

3.1 Hva er metode?

Metode er hvordan man går frem for å innhente informasjonen man trenger for å svare på problemstillingen i oppgaven. Dalland (2017, ss. 51-52) skriver at metode er et redskap for å finne svar på det man undersøker, og den metoden man velger vil da være et hjelpemiddel når man skal samle nødvendig data og informasjon.

I all hovedsak kan man si at det er to hovedtyper metode: kvalitativ, hvor man går mer i dybden og legger vekt på betydning, og kvantitativ som baserer seg på statistikker og diagrammer (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 66-67).

Kvalitativ metode: Kvalitativ metode har mange ulike innsamlingsmetoder, som f.eks. intervju, observasjon, gjennomføring av prosjekter og samtaler. I kvalitativ metode rettes blikket mot menneskers hverdagshandlinger i sin naturlige kontekst. I denne typen metode vil man gå mer i dybden i det man forsker på, og man legger vekt på betydning. I kvalitativ metode står fortolkning og kontekst sentralt.

Kvantitativ metode: Kvantitativ metode er forskningsmetoder som befatter seg med tall og det man kan måle, f.eks. spørreundersøkelser. Når man bruker kvantitativ metode består vanligvis utvalget av mange objekter, og resultatene man får blir ofte framstilt i statistiske framstillinger som f.eks. tabeller, prosenter eller grafer (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 67-69).

3.2 Valg av metode

Det å vite hvilken metode man skal velge kan være vanskelig. Hvilken metode man skal velge er avhengig av problemstillingen man har valgt. Min problemstilling er «Hvordan kan barnehagen jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser?», og for å kunne svare på problemstillingen ble det naturlige valget å velge kvalitativ metode.

Denne metoden vil i større grad gi meg muligheten til å gå i dybden for å lære mer om bruk av gjenbruksmaterialer i barnehagen.

3.3 Intervju

Den kvalitative forskningen baserer seg på flere ulike innsamlingsmetoder (Bergsland & Jæger, 2014, s. 67), og den innsamlingsmetoden jeg har valgt er intervju. Grunnen til dette

valget er at jeg ønsker å kunne snakke med noen som har erfaring med det problemstillingen handler om. For min del er det verdifullt å kunne ha en dialog med en erfaren barnehagelærer for å kunne høre fortellinger som kan knyttes opp mot bruk av gjenbruksmaterialer. Jeg tenker at det også er fint å kunne trekke tråder mellom teorien jeg leser og hva som faktisk skjer i praksis. Steinar Kvale skriver: “If you want to know how people understand the world and their lives, why not talk with them?” (2007, s. 1). Gjennom å snakke med hverandre, vil man kunne lære fra hverandre. Som tidligere nevnt blir blikket rettet mot hverdagshandlinger i en naturlig kontekst i kvalitativ forskning, og ved å bruke intervju som innsamlingsmetode vil jeg kunne rette mine spørsmål mot akkurat det jeg ønsker å finne ut av – som er hvordan min informant jobber med temaet i den aktuelle barnehagen.

På grunn av coronasituasjonen og at det er høyt smittetrykk i landet i skrivende stund, er det mest hensiktsmessig å ta intervjuet digitalt, og i dette tilfellet ble det et telefonintervju. Telefonintervju har de fordeler at det krever forholdsvis liten tid, ca. 30 minutter, man blir mindre påvirket av miljøet rundt og man trenger ikke møtes for å gjennomføre intervjuet (Dalland, 2010, s. 209). (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71) skriver at alt mellom to til fem informanter være tilstrekkelig, og jeg ønsket i utgangspunktet å ha en informant til, men på grunn av situasjonen var det utrolig vanskelig å få tak i flere informanter. Det jeg ønsker å finne ut av er hvordan barnehagelæreren kan jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser, og min informant er en barnehagelærer som jobber i barnehage og som har erfaring med gjenbruk. Selv om jeg kun har en informant, tenker jeg likevel at den informanten jeg har kan gi meg informasjonen jeg trenger og fortelle om sine erfaringer med temaet. Informanten min er en utdannet barnehagelærer og har erfaring med tema, og derfor tenker jeg at det er en god informant.

3.4 Planlegging av datainnsamling

I forkant av intervjuet jobbet jeg med spørsmålene jeg ønsket å få svar på. Det ble litt fram og tilbake fordi jeg ønsket å formulere spørsmålene så godt som mulig. Da jeg var fornøyd med spørsmålene jeg hadde skrevet, sendte jeg de til informanten min slik at hun kunne få innsikt i hva intervjuet kom til å handle om før vi skulle ha det. I kvalitativ metode er den vanligste formen for intervju semistrukturert eller delvis strukturert, dvs. intervjuet vil være som en samtale mellom forsker og informant, og forsker styrer samtalen. Gode spørsmål er de spørsmålene som er åpne og som gir rom for refleksjon og redegjørelse av informantens

opplevelser og erfaringer (Bergsland og Jæger, 2014, ss. 71-72). Dårlige spørsmål derimot, kan føre til at informanten i hovedsak svarer ja eller nei og dermed lukker spørsmålene ganske fort. Spørsmålene mine er formulert mer som åpne spørsmål, for å la informanten snakke mer fritt.

3.5 Valg av informanter

Da jeg skulle velge informanter prøvde jeg å være tidlig ute, så jeg skrev i en Facebook-gruppe at jeg ønsket kontakt med barnehager som jobber med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser. Det gikk ganske kort tid før jeg kom i kontakt med en barnehagelærer som ønsket å hjelpe meg i dette prosjektet. Informanten min ble ferdig utdannet førskolelærer i 1996 og har etterutdanning som mentor og har en begynnende master i endrings- og utviklingsarbeid i barnehagen. Hun jobbet i skolen i fem år og jobber nå med førskolebarna i barnehagen. Jeg hadde, som tidligere nevnt, i utgangspunktet ønske om å ha en informant til og jeg tok kontakt med tidligere praksislærere for å spørre om de hadde mulighet for å stille til intervju, men på grunn av smittesituasjonen var mange av barnehagene jeg kontaktet veldig travle og kunne dermed ikke sette av tid til dette.

3.6 Beskrivelse av gjennomføring

Som jeg har nevnt under 3.5. valg av informanter brukte jeg Facebook for å opprette kontakt med min informant.

Vi sendte litt meldinger med hverandre hvor jeg beskrev hva jeg skulle skrive om og hva jeg trengte av informanten og hun sendte noen bilder av hva de holdt på med tanke på gjenbruk i barnehagen.

Jeg sendte samtykkeskjema, informasjon om prosjektet og intervju spørsmålene også avtalte vi når vi skulle ha intervjuet. På grunn av at informanten bor i min hjemby ble den beste løsningen å ha det digitalt, så når jeg skulle ha intervjuet ringte jeg henne. Jeg styrte intervjuet mens hun svarte, og vi gikk igjennom spørsmålene slik de sto i intervjudokumentet. I noen av svarene snakket hun om ting som handlet om de andre spørsmålene, så hvis jeg følte at jeg hadde fått tilstrekkelig svar på dem, stilte jeg de ikke på nytt. På noen spørsmål ba jeg henne om å utdype. Da intervjuet var ferdig fortalte informanten at dersom det var noen videre spørsmål eller noe som hadde vært uklart, kunne jeg kontakte henne senere. Da jeg begynte å

skrive drøftingsdelen innså jeg at det var noe som var litt uklart, så da tok jeg kontakt med informanten og spurte om hun kunne fortelle litt mer om det jeg lurte på, og det gjorde hun. Hun har vært lett tilgjengelig i hele prosessen, noe jeg er takknemlig for.

3.7 Analysearbeid

Da vi hadde hatt intervjuet satte jeg i gang arbeidet med å finskrive råteksten. På grunn av at intervjuet hadde foregått på dialekt var notatene mine en blanding av både bokmål og dialekt, så jeg bestemte meg for å skrive teksten som bokmål. Jeg fjernet også noe av det muntlige språket for å få teksten til å se mer ryddig ut. Da jeg hadde gjort det begynte jeg arbeidet med å filtrere ut det som ikke var relevant, og jeg prøvde å strukturere det slik at det ville være enkelt å se hva som passet inn under de ulike begrepene jeg har skrevet om i teorikapittelet. Dette var omfattende, men det ga meg en bedre struktur å jobbe etter når det kommer til skriving av funn og drøfting. Det ble også mer ryddig å lese gjennom etter at jeg hadde endret strukturen litt. Jeg la også sammen overlappende uttalelser for å kvitte meg med mange gjentakelser. Før intervjuet hadde jeg laget problemstillingen «Hvordan kan barnehagen jobbe med gjenbruksmaterialer i estetiske prosesser», og i etterkant av intervjuet følte jeg at svarene jeg hadde fått ikke kunne knyttes godt nok opp mot estetiske prosesser, så etter å ha snakket med veilederne mine kom jeg fram til å endre min problemstilling til det den i dag står som, som er: «Hvordan kan barnehagelæreren jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser?».

3.8 Metodekritikk

Ingen metoder er feilfrie. For å skape arbeid av høy kvalitet, må man være kritisk og reflektere over den metoden og de innsamlingsstrategiene man har valgt. (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Jeg valgte kvalitativ metode fordi det er den metoden jeg fant mest hensiktsmessig til min problemstilling, men det er klart at den har også sine ulemper. Bergsland og Jæger (2014, s. 80) skriver om begrepet validitet, som handler om hvor godt dataene representerer det som skal undersøkes. Jeg har kun én informant så jeg har bare fått høre en persons beskrivelser fra en enkelt barnehage, og selv om det helt sikkert finnes likheter i de mange norske barnehagene, er ikke dette noe jeg kan være sikker på. På den mer positive siden har jeg klart å skaffe gyldig data via en god informant, og har i det minste fått høre om hvordan de jobber med gjenbruksmaterialer i denne barnehagen.

En utfordring jeg hadde da jeg skulle ha intervju, var å prøve å holde et intervju, vise interesse og komme med oppfølgingsspørsmål samtidig som jeg skulle notere alt som ble sagt. Jeg hadde i utgangspunktet ønsket å bruke en lydopptaker for å ta opp samtalen, men på grunn av lang søknadstid hos NSD ble det ikke aktuelt for meg. Ved å ha et intervju har man den fordel at man kan snakke i en fri dialog, men det kan være en utfordring dersom informanten tolker spørsmålet på en annen måte enn det som egentlig var tenkt, og det var noe som skjedde i intervjuet. Selv om det er en svakhet ved et intervju, løste det seg ved at jeg kom med oppfølgingsspørsmål slik at jeg var sikker på at jeg fikk svar på det jeg lurte på. Her kan det også gå begge veier ved at jeg kan ha misforstått eller tolket det informanten fortalte på en annen måte enn det var ment. Det handler litt om mitt syn og mine holdninger til gjenbruk og gjenbruksmaterialer.

Svarene jeg fikk er basert på informantens kunnskap om temaet, dette er bare én av mange barnehager i Norge. Det å skulle ha et intervju via telefon var en ny opplevelse, og jeg syntes i starten at det var litt ubehagelig å holde et intervju med en ukjent person som jeg i tillegg ikke kunne se. Ved telefonintervju får man heller ikke se miljøet i barnehagen, og selv om jeg føler telefonintervju var en god løsning, skulle jeg gjerne ønske at jeg fikk muligheten til å dra til barnehagen og se hvordan det så ut der. Jeg tror at dersom jeg hadde fått sett miljøet i barnehagen, hadde jeg fått noen egne tanker om hvordan barnehagen jobber med gjenbruksmaterialer. Det hadde også vært hyggelig å sett fjeset til personen jeg pratet med, og selv om jeg ikke fikk det synes jeg alt i alt at det gikk greit.

3.9 Etikk

Forskeren har et etisk ansvar når han eller hun samler inn data, og dette ansvaret kan ofte knyttes opp mot tre hovedprinsipper: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (Bergsland & Jæger, 2014, ss. 83-85). Da jeg først opprettet kontakt med min informant ble hun informert om at hun måtte samtykke til å bli med i prosjektet ved å krysse av et samtykkeskjema. I dette samtykkeskjemaet står det informasjon om at deltakelse er frivillig og at informanten kan trekke seg når som helst. Konfidensialitet innebærer at man ikke skal offentliggjøre data som kan avsløre deltakeren identitet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Jeg vurderte å bruke et fiktivt navn på informanten, men endte til slutt opp med å omtale informanten som «informant» eller «informanten». Dette er for å la hennes identitet forbli anonym. I det etiske ansvaret må man også ta hensyn til konsekvenser, og jeg som forsker

skal unngå å utsette informanten for skade eller andre alvorlige belastninger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 85). Jeg har vært nøye på å ikke dele informasjon om informanten eller hennes arbeidssted med noen andre, og så vidt meg bekjent har ikke informanten tatt skade eller blitt utsatt for alvorlige belastninger. Etter oppgavens slutt kommer jeg til å slette notat fra intervjuet.

4. Funn og drøfting

«Hvordan kan barnehagelæreren jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser?»

I denne delen av oppgaven har jeg valgt å slå sammen funn og drøfting, slik at det blir mer oversiktlig for leseren. Jeg går tilbake til de fire begrepene jeg har skrevet om i teorien og tar først for meg det jeg har funnet ut etter å ha hatt intervju, for så å drøfte funnene knyttet opp mot teorien jeg har skrevet om i teorikapitlet. I dette kapitlet ønsker jeg å skape en tydelig sammenheng mellom funn og teori.

4.1 Gjenbruk og gjenbruksmaterialer

Funn

I intervju med informanten stilte jeg spørsmål om hvorfor barnehagen bruker gjenbruksmaterialer. Hun forteller at i deres barnehage har de et fokus på å jobbe med å ta vare på naturen og ting i forhold til det. Dette er også et fokus som ligger i deres årsplan. For henne personlig er det noe spennende ved det. Hun sier at det handler mye om kreativitet, og hvem man er som person har noe å si. Det handler litt om å se muligheter i hva man kan bruke slags materialer for å utvikle lekemiljø og leken til barna. Barnehagen jobber mye med lekemiljøer, og når de ikke lengre har bruk for materialene de bruker for å skape de ulike lekemiljøene, blir materialene lagret slik at det kan brukes senere. De ønsker å ha materialene så lenge som mulig, og så lenge de ikke er ødelagt blir de vanligvis lagret. Informanten sier at de jobber mye prosjektbasert, og da jobber de med det som interesserer barna. Dette er også noe av grunnen til at de legger bort materialer hvis de ser at interessen for et materiale minker, mens de ser hva barna interesserer seg for, for å vite hvilke materialer barna vil kunne ha interesse for. Informanten forteller i intervjuet: «*Vi velger det barna synes er spennende*». Informanten forteller også at det også er økonomiske grunner til at gjenbruksmaterialer blir benyttet i barnehagen, det er ikke sånn at de pleier å kjøpe udefinerte materialer, men heller plukke ute eller få av nærmiljøet, noe som er økonomisk begrunnet. Dersom det er materialer de trenger, må de ta kontakt med ledelsen for å få penger, og det er ikke en selvfølge at de får det.

Ved spørsmål om hvilke gjenbruksmaterialer barnehagen har, forteller informanten at de har en god blanding av ulike materialer. Noen materialer har de samlet selv, som f.eks. pinner,

røtter, kongler og steiner og noen materialer har de fått av bedrifter, foreldre eller personal i barnehagen, f.eks. tøystykker, trelast, restmaterialer og slike ting. Informanten sier at hun pleier å ta med seg ting hjemmefra som hun tror de kan bruke i barnehagen. De har oppsøkt bedrifter og laget avtaler slik at de kan komme og hente materialer bedriftene ikke trenger.

Jeg spurte også om hvordan både barna i barnehagen og deres foresatte stiller seg til bruk av gjenbruksmaterialer. Informanten sier at barna er vant til det, og de er med på å bestemme hvordan de ønsker å bruke disse materialene. Informanten forteller også at hun tror at foreldrene ser på de ansatte i barnehagen som litt rare av og til, som holder på med slike materialer. Fra intervjuet: «Foreldrene blir overgitte over hva vi finner på. Da jeg begynte å styre med brødboksen var det flere foreldre som sperret opp øynene. Jeg tror de ser på oss som litt rare noen ganger».

Informanten refererer til en gang da hun hadde tatt med en gammel brødboks i barnehagen for å lage et dinosaurmiljø. Hun forteller at det er stor variasjon i kreativiteten hos foreldre, men dersom barnehagen etterspør materialer, pleier de fleste foreldrene å bidra. Hun sier også at hun egentlig ikke har fått noe særlig tilbakemelding fra foreldre om bruk av gjenbruksmaterialer, men hun vet at så lenge barna trives, leker og lærer, er foreldrene glade.

Drøfting

Som Bråten og Kvalbein (2014, s. 22) skriver, er gjenbruk å bruke noe om igjen, og når man i stedet for å kaste ting man ikke har bruk for heller finner nye sammenhenger tingen kan brukes i, vil det være gjenbruk. I teoridelen har jeg skrevet om at gjenbruk kan finnes på ulike måter, man kan kjøpe ting brukt, arve eller lage noe nytt av det man allerede har, og informanten snakker om at de tar imot materialer fra nærmiljøet og at de noen ganger endrer på materialene i større eller mindre grad. Om dette med ulike måter av gjenbruk skriver Bråten og Kvalbein (2014, s. 24) at man kan la en ting være uforandret, eller man kan gjøre større eller mindre forandringer for å tilpasse den til en annen type bruk enn tidligere. Som jeg har skrevet om i funn-delen, bruker barnehagen mange materialer flere ganger, og de synes det er spennende å finne nye muligheter til materialene de har. Det viktigste med gjenbruk er at man faktisk bruker – og ikke kaster (Bråten og Kvalbein, 2014, s. 24), og i denne barnehagen kaster de kun materialer dersom de er ødelagte og ikke lenger brukbare. I funn-delen kan man lese om at informanten forteller at de bruker gjenbruksmaterialer blant annet på grunn av at barnehagen har et fokus på å ta vare på miljøet, altså som et miljøtiltak.

Når en tenker på bruk av gjenbruksmaterialer er det vanlig at man ser på dette som et miljøtiltak, og i mange sammenhenger er det også det. Bråten og Kvalbein (2014, s. 25) skriver at i barnehagesammenheng er fokuset ofte på budsjetter og som gjør pedagogene nødt til å finne billige materialer å arbeide med. De skriver også at gjenbruksmaterialer tidligere har blitt omtalt som gratismaterialer på grunn av at gjenbruk har vært – og fortsatt er økonomisk begrunnet. Dette forteller også informanten om, hun sier at de aldri kjøper udefinerte materialer, og noe av begrunnelsen er at ledelsen ikke kan gi penger til det. Gjenbruksmaterialene som blir brukt i barnehagen er gratis – det er materialer de har samlet, fått av bedrifter eller tatt med hjemmefra.

4.2 Kreativitet

Funn

Informanten forteller om at bruk av gjenbruksmaterialer handler om kreativitet. I barnehagen har de fokus på egenledelse i lek og læring, og i det ligger det fokus på gode lekemiljø og å utvikle kreativiteten til barna. I intervjuet spurte jeg om hvordan barnehagen legger til rette for bruk av gjenbruksmaterialer, hun svarte at de har en garasje som barna bruker mye. Det er viktig for dem å la barna utfolde seg kreativt, og det skjer i garasjen. De har passet på å utstyre den godt med nødvendig utstyr, og det gir muligheten til å la barna snekre, skru og borre. De voksne må hele tiden legge til rette i kreative prosesser når barna ønsker å lage noe. Dette handler ikke bare om gjenbruksmaterialer, men også ved bruk av andre materialer. Informanten presiserer at dersom det er noe barna ønsker å gjøre, må de voksne finne ut av hvordan det kan la seg gjøre og hvordan de skal få tak i det de trenger. Her må de ofte bruke kreativiteten for å finne ut hvordan de skal legge til rette. Det er stor variasjon i kreativiteten, og hos enkelte kan det være vanskeligere å se muligheter enn hos andre. Informanten forteller: *«Vi er positive til gjenbruk i kreative prosesser, men det kan skofte litt på kreativiteten til enkelte. Det er på en måte noen som driver det mer enn andre. Det handler jo om å se løsninger, og her er vi alle ulike».*

Da vi snakket sammen under intervjuet ble ikke begrepet «kreativitet» nevnt så mange ganger med ord, men jeg tenker likevel at kreativitet ligger til grunn for mye av barnehagens arbeid, spesielt med tanke på gjenbruksmaterialer, men også andre ting. Barnehagen har som nevnt et fokus på miljø, og for å oppnå alt som forventes fra rammeplanen og det som nevnes i årsplanen, må de være kreative for å finne ut hvordan.

Under 4.1 Gjenbruk og gjenbruksmaterialer ble det nevnt at informanten tror at foreldrene til barna i barnehagen ser på personalet i barnehagen som litt rare av og til, og dette tror informanten henger sammen med kreativitet. Informanten forteller i intervjuet: «*Det er stor forskjell på kreativiteten hos foreldrene*». Noen mennesker ser løsninger og ideer som andre ikke ser. Dette trenger ikke alltid å handle om kreativitet, men noen ganger gjør det det. Informanten forteller at barna blir veldig engasjerte i kreative prosesser med gjenbruksmaterialer og at de ønsker å ta med seg gjenbrukstingene de lager hjem. Hun forteller om en gang barna hadde vært på tur og laget familien sin av stein, og mange av barna ønsket å ta med steinene hjem. Hun tror ikke alle foreldrene ble like glade for at barna dro med seg store steiner hjem, men at det er stor variasjon. Mens barna blir veldig engasjerte, viser ikke alltid de voksne like stort engasjement.

Drøfting

Fredriksen (2013, ss. 56-57) skriver at mange ser på begrepet kreativitet som det å være flink med hendene, f.eks. ved å være flink til håndarbeid. Dette er selvfølgelig en kreativ aktivitet, men det dreier seg om mer enn det. Kreativitet er en endringsprosess, man skaper noe som ikke har vært der før (Haabesland og Vavik, 2011, s. 207). Informanten forteller om at de gjør kreative aktiviteter i barnehagen, men at det også handler om sin egen tankegang. De må hele tiden løse problemer, enten det er problemer de allerede vet hvordan de skal løse, eller nye problemer (Bråten og Kvalbein, 2014, s. 203). F.eks. nevner hun at dersom det er noe barna ønsker å gjøre må de finne ut hvordan de skal legge til rette for å gjøre det.

I teoridelen nevner jeg at man kan se forskjell i kreativitet hos barn og voksne, og mens Csikszentmihalyi mente at barn ikke kunne være kreative, mente Runco at barn er kreative, bare på en annen måte (Csikszentmihalyi, 1996 & Runco, 2006, i Fredriksen, 2013, s. 57.) Informanten forteller at barna ofte blir veldig engasjerte, men at de voksne ikke alltid viser like stort engasjement. Kan det være for at barn er kreative på en annen måte enn voksne og at de ser andre muligheter enn de mulighetene de voksne ser? Barn har en mer intuitiv tilnærming, og er mest opptatte av selve prosessen i kreativt arbeid, mens voksne ofte har en mer analytisk tilnærming, som gjør at de er mer produktorienterte (Moe, 2018, s. 137). Da er det naturlig at barna engasjerer seg mer i de kreative prosessene enn hva voksne gjør.

Kaufmann og Berghetto skriver om at det er Mini-c-kreativiteten som er den kreativitetsteorien som læring- og oppdagelsesopplevelsene som hører til hos barnet, og om at

det er en dynamisk fortolkende prosess når man konstruerer kunnskap i en spesiell kontekst. De skriver også at barn ofte tilpasser det de lærer, til noe de allerede vet om fra før (2009, i Frisch, Letnes og Moe, 2018, s. 150). Denne barnehagen jobber mye med kreative prosesser, og jeg tenker at det kan være fordi de har forstått viktigheten av kreativitetsteori. De jobber med å videreutvikle det barna allerede vet eller kan. Barnehagen er også et sted for lek og læring, og dermed blir oppdagelsesopplevelser en stor del av barnehagehverdagen hos barna.

4.3 Kreative prosesser

Funn

Informanten fortalte om at når barna leker med gjenbruksmaterialer eller udefinerte materialer opplever hun at de har en helt annen type lek enn når de leker med definerte leker. Flowbegrepet blir nevnt, og hun forteller at de har en annen flyt. Konfliktnivået er ofte mye lavere i denne type lek. Informanten forteller i intervjuet: *«En legomann er en legomann, men udefinerte materialer er udefinerte»*. Hun forteller om at en legomann har sin faste rolle og den rollen er definert, mens når barna holder på med udefinerte leker eller materialer er det opp til barna selv å velge hva objektets rolle skal være. Informanten presiserer også at i de kreative prosessene er det viktig at det er en tilstedeværende voksen som kan følge med og hjelpe til med å drive leken videre dersom barna står fast. Hun sier også at det er ikke sånn at de voksne forteller barna hva de skal gjøre, men de vil heller komme med innspill eller spørsmål for å få barna til å tenke og finne løsninger. Hun synes det er viktig at de voksne er med på å utvikle leken, f.eks. ved å legge materialer hun tror barna kan få bruk for, men uten å fortelle barna hva de skal gjøre med dem. Noen ganger tilfører de voksne materialer og forventer at barna skal bruke de til noe spesifikt, men det ender ofte opp med at barna gjør noe helt annet med materialene enn det de trodde. Informanten forteller: *«Dette med kreativitet og prosesser handler jo om øyet som ser, og barna ser ofte andre muligheter enn oss voksne»*. I denne barnehagen er det viktig at det er barna som styrer prosessene, men de voksne hjelper til. Ifølge informanten henger dette også sammen med å heve statusen til barna. De kjenner barna og deres interesser ganske godt, og det er noe de bruker når de setter sammen grupper. De prøver hele tiden å plassere barn som kan gjøre hverandre gode sammen.

Drøfting

I teoridelen beskriver jeg begrepet flow/det å være i flytsonen. Dette psykologiske begrepet refererer til når man er i en svært fokusert tilstand (Moe, 2018, s. 142), og informanten forteller om at hun ser at barnas lek blir en annen når barna leker med gjenbruksmaterialer og udefinerte materialer. Barna kommer inn i en flytzone og har et høyere bevisstnivå i hva de holder på med. Kreativitet vil ofte bli knyttet opp mot et kreativt produkt (Moe, 2018, s. 144), og selv om produkter skapes i prosessene, snakket informanten i hovedsak om kreative prosesser, og ikke produkt. I barnehagen jobber de mer prosessorientert enn produktorientert. Moe (2018, s. 145) skriver at i en barnehagekontekst er det viktig at vi er mer bevisste på prosessen når vi snakker om barnas produkter fordi det er selve den kreative prosessen som ligger i bunn når det er snakk om kreative produkter. Informanten forteller om at det er barna som styrer prosessene, mens de voksne er der for å hjelpe til når det trengs. Runco (2006, i Fredriksen, 2013, s. 57) bruker begrepet «ego-strength», som betyr å ha tro på sine egne tanker og ideer, og som er sentralt når barn skal skape kreative prosesser. I informantens barnehage er det som sagt barna som styrer prosessene, men de voksne er også med på å hjelpe til og ikke minst støtte barna i sine tanker. Dette kan være med på å utvikle barnas ego-strength ved at barna får se at deres tanker og innspill er gode. De voksne i barnehagen må være bevisste på dette, og det må utvikles en positiv kultur hvor barna får aksept ved å uttrykke seg fantasifullt, tenke på andre måter og å handle kreativt.

Letnes skriver at erfaring og læring skjer ofte ved å delta sammen med andre (2018, s. 74), og informanten forteller at de hele tiden tenker på gruppesammensetningene deres. Barnas status er ofte avhengig av gruppesammensetningen, og et barn som kan ha ulike problemer i en gruppe, vil ikke ha de samme problemene i en annen sammensetning og omvendt. De bruker barnas interesser for å prøve å se hvilke sammensetninger som funker best for barna slik at erfaringene de får og læringen de gjør skjer i aktiv deltakelse sammen med andre barn.

4.4 Barn og rom

Funn

Informanten forteller at de har en garasje som blir mye brukt av barna. Der kan de holde på med det de ønsker, og de har utstyr til å bygge ting, hamre, skru osv. På grunn av at det er så mye ulikt verktøy må det være en voksen til stede i garasjen fordi noen må passe på at barna

ikke skader seg. For denne barnehagen er det viktig at materialer og verktøy ligger eller henger på steder hvor barna får tak i dem, og de fleste verktøyene henger i barnas høyde. De bruker ofte garasjen for å lage ting til prosjektene de har. De har f.eks. laget kulisser til dramatiseringer og pusset opp en benk som skulle bli til en kjøkkenbenk.

Da garasjen først ble til for mange år siden var det egentlig med tanke på barn med spesielle behov. Det kan f.eks. være barn som ikke liker å leke med Lego, men som trenger en annen stimuli. Informanten forteller også at dette er en super arena for å legge opp til f.eks. språktrening, for her er det selve aktiviteten som står i fokus, og ikke nødvendigvis språk.

Drøfting

Rammeplanen (2017, s. 20) nevner at personalet i barnehagen skal organisere rom, tid og lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek. Å leke i en garasje kan være ganske utradisjonelt og tradisjonelt på samme tid, jeg vet at mange barnehager har garasjer eller skur de bruker, men det er ikke så ofte jeg hører om at de bruker det som et slags verksted hvor barna får bygge ting. I løpet av mine praksisuker på studiet har jeg bitt meg merke i hvordan de ulike barnehagene bruker rommene. I en av barnehagene hadde de et skur som var velutstyrt med mange ulike ting jeg tenker barn har stor glede av å leke med, som f.eks. tråsykler, store gravemaskiner, dumpere, akematter osv., men barna hadde ikke tilgang. Hvis det var noe de hadde lyst på, måtte de komme og be en voksen om å få den tingen og det var ingen selvfølge at de fikk den. De fikk heller ikke lov til å bli med inn i skuret, noe de voksne begrunnet med at det kom til å bli rot og krangling over hvem som skulle ha hva.

Thorbergson (2007, s. 71) skriver om at materiell og utstyr bør være tilgjengelig for barna og de bør være ordnet i sammenhenger. Ifølge informanten er det meste av verktøyet og utstyret de har i garasjen i barnas høyde og dermed tilgjengelig for dem, men hun legger også vekt på at barna får ikke lov å holde på med alt verktøyet uten hjelp fra voksne. Hun sier også at det er viktig at det alltid er en voksen sammen med barna inne i garasjen for å passe på og hjelpe barna med å bruke verktøyet de har. Når materiell og utstyr er tilgjengelig og ordnet i stimulerende sammenhenger skapes det, i følge Thorbergson (2007, s. 71), et verksted. I barnehagekontekst trenger altså ikke et verksted å være det man umiddelbart tenker på når man tenker på et verksted, det trenger ikke være et eget rom engang. Det kan også være et

avgrenset område i et hjørne eller en hylle (Thorbergsen, 2007, s. 71). I denne barnehagen har de likevel brukt noe av det store området de har for å lage en helt avgrenset garasje som kan brukes som verksted. Informanten nevnte også at når garasjen ble laget, var det med tanke på barn som hadde mer spesielle behov. I Rammeplanen (2017, s. 51) står det at barna skal ha tilgang til rom, ting og materialer som støtter opp mot deres lekende og estetiske uttrykksformer. Barnehagen informanten min jobber i legger mer til rette for at barn med ulike/spesielle behov faktisk har tilgang til rom som kan støtte deres uttrykksformer. Jeg opplever at det informanten min forteller og deres begrunnelse for å ha en slik garasje er i samråd med det som er forventet av barnehagen fra rammeplanen.

5. Avslutning

Her ønsker jeg å gjenta min problemstilling en siste gang:

«Hvordan kan barnehagelæreren jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser?»

Skriving av bacheloroppgaven har vært en lang og til tider krevende prosess. Det har vært tider hvor jeg ikke ante hva jeg skulle gjøre eller hvordan jeg skulle komme meg videre, men jeg har også følt på mestring og glede når jeg har fått til. Jeg har lært mye om gjenbruk, hva det er og hva det kan være, hvorfor og hvordan man kan bruke det i barnehagen. Gjennom arbeidet jeg har gjort med å skrive oppgaven, samle data og lese teori har jeg funnet ut mer om hvordan jeg som barnehagelærer kan jobbe med gjenbruksmaterialer i kreative prosesser når jeg kommer ut i barnehagen. Jeg har funnet ut at det finnes mange ulike måter å bruke ting på nytt på og at man må bruke kreativiteten for å finne løsninger. Det å bruke gjenbruksmaterialer kan være enkelt og spennende, men det avhenger av det synet en selv har, resten av personalets holdninger, kunnskap, erfaringer og bevissthet om gjenbruk og hvordan man kan legge til rette for bruk av gjenbruksmaterialer i barnehagen.

Mitt fokus har hele tiden vært på gjenbruk med et kunstfaglig fokus, men jeg har også blitt mer bevisst på at man kan jobbe med gjenbruk og gjenbruksmaterialer tverrfaglig, og man kan bruke gjenbruksmaterialer som et pedagogisk verktøy i flere av fagområdene som nevnes i rammeplanen.

Gjennom intervju ble jeg også mer bevisst på rommets betydning. De har laget en garasje som er tilrettelagt for å skape noe ved at de har ulike materialer og verktøy tilgjengelige for barna.

Ved å skape et rom som inspirerer vil man gi barna inspirasjon til å utforske og være i kreative prosesser. Jeg har fått flere tanker rundt mine egne holdninger til gjenbruk, og fått ny inspirasjon til hvordan jeg kan legge til rette for bruk av gjenbruksmaterialer

En ting jeg spesielt har bitt meg merke i er at informantene fortalte at det er barna som styrer prosessene. Dette synes jeg er veldig fint. Å la barna styre litt som de vil med tilrettelegging fra voksne vil kunne være med på å utvikle barnas kreativitet, samarbeidskompetanse og tro på seg selv. Dette er noe jeg ser på som utrolig viktig for barna, ikke bare i barnehagen, men også i livet videre.

Jeg har kun undersøkt dette temaet i én barnehage, så jeg kan ikke helt sikkert si hvordan det foregår i andre barnehager, men av erfaring fra tidligere har jeg observert at gjenbruksmaterialer brukes i større eller mindre grad i alle barnehagene jeg har vært innom i

løpet av utdanningen. Noen barnehager har en lengre vei å gå enn andre, og jeg har laget meg et mål om å være en pådriver for bruk av gjenbruksmaterialer når jeg selv kommer ut i barnehagen.

For noen uker siden fortalte jeg en venninne at jeg skrev en bacheloroppgave om gjenbruksmaterialer i barnehagen, og responsen jeg fikk var uventet. Hun syntes det hørtes unødvendig og kjedelig ut med gjenbruksmaterialer, hun forsto ikke hvorfor det var viktig å leke med «søppel» når det finnes så mange leker man heller kan leke med. Jeg ble litt overrasket, fordi for meg som er vant med å holde på med gjenbruksmaterialer er det en selvfølge å ta slike materialer med i barnehagen slik at barna kan bli kjente med dem og utvikle kreativiteten i møte med ulike materialer. Dette tenker jeg sier litt om at voksnes kreativitet har mye å si i møte med barn, og som jeg har nevnt tidligere hadde også foreldrene i informantens barnehage sett på bruken av gjenbruksmaterialer som rart. For meg virker det som at mange ikke klarer å se viktigheten av å skape ting med slike materialer, og derfor ønsker jeg videre å bevisstgjøre «utenforstående» om hvorfor vi holder på med gjenbruk i barnehagen.

Selv om det har vært en krevende prosess, har det også vært veldig interessant og lærerikt. Jeg er stolt av arbeidet jeg har gjort og det å sitte her med en ferdig oppgave jeg fornøyd med gir meg en enorm mestringsfølelse.

Helt til slutt ønsker jeg å takke mine veiledere Nina Scott Frisch og Åse Kristin Hungnes for gode tilbakemeldinger i veiledning og ellers hvis jeg har hatt spørsmål. De har også gitt meg troen på meg selv når jeg har følt at jeg ikke har fått til.

6. Litteraturliste

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-86). Oslo: Cappelen Damm

Bråten, I. & Kvalbein, Å. (2014). *Ting på nytt*. Bergen: Fagbokforlaget

Dalland, O. (2010). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (4. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk

Foundation for Environmental Education (FEE). (2020, 25.03). Grønt Flagg i barnehagen. Hentet fra <https://grontflagg.fee.no/barnehage>

Fredriksen, B. C. (2013). *Begripe med kroppen*. Oslo: Universitetsforlaget

Haabesland, A. Å. & Vavik, R. (2011). *Kunst og håndverk – hva og hvorfor*. Bergen: Fagbokforlaget

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.

Kvale, S. (2007). *Doing Interviews*. London: SAGE Publications

Letnes, M. A. (2018). Barns estetiske erfaring, lek og læring. I N. S. Frisch, M. A. Letnes og & J. Moe (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen* (s. 65-76). Oslo: Universitetsforlaget

Moe, J. (2018). Kreativitet. I N. S. Frisch, M. A. Letnes & J. Moe (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen* (s. 127-149). Oslo: Universitetsforlaget.

Thorbergesen, E. (2007). *Barnehagens rom – nye muligheter*. Oslo: Pedagogisk Forum

Trondheim kommune. (2020, 24.02). Grønt flagg. Hentet fra
<https://www.trondheim.kommune.no/grontflagg/>

Waterhouse, A. H. L. (2013). *I materialenes verden*. Bergen: Fagbokforlaget

Waterhouse, A. H. L. (2017). *Med kunst i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget

7. Vedlegg

7.1 Informasjon om prosjekt og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Gjenbruksmaterialer i estetiske prosesser»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å finne ut hvordan barnehager jobber med gjenbruksmaterialer i estetiske prosesser. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å finne ut mer om hvordan og hvorfor pedagoger i barnehage bruker gjenbruksmaterialer i estetiske prosesser. Problemstillingen til oppgaven er «hvordan kan barnehagen jobbe med gjenbruksmaterialer i estetiske prosesser?».

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden jeg skal bruke er intervju, jeg har laget en intervjuguide som informantene kommer til å få se på i forkant av intervjuet. Om intervjuet blir digitalt eller ikke, kan vi avtale. Opplysningene jeg ønsker å samle inn handler om hvordan informanten jobber med

gjenbruksmaterialer sammen med barna og begrunnelser til hvorfor. Jeg kommer til å notere det som blir sagt i intervjuet for å bruke videre i oppgaven, og notatene kommer til å bli slettet når oppgaven er ferdig.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 30.04.2021

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Veileder)

Student

7.2 Intervjuspørsmål

Intervjuspørsmål – bacheloroppgave

1. hvilken aldersgruppe(r) jobber du med?

2. hvorfor bruker dere gjenbruksmaterialer i barnehagen?

- Har dere noen krav til hvilke materialer dere bruker? F.eks. om materialene kan brukes flere ganger, farger, ulike bruksområder

3. hvordan legger barnehagen til rette for bruk av gjenbruksmaterialer (i estetiske prosesser)?

4. hvordan stiller du (og resten av personalet) deg til bruk av gjenbruksmaterialer?

- Har dere en bevissthet rundt gjenbruk knyttet til miljø? Hvordan knytter dere dette opp mot fagområdet natur, miljø og teknologi i rammeplanen?

5. hvordan stiller barna og foreldrene/foresatte seg til bruk av gjenbruksmaterialer?

6. hvordan blir barna involvert?

- Er de med på å planlegge, medvirke, samle materialer? I prosessen?

7. hvor får dere tak i materialer? (fra bedrifter, foreldre, kjøper inn selv, finner ute og inne)